

AŽUGIRIŲ KAPINYNAS

SAULĖ URBANAVIČIENĖ

Kapinynas yra Utenos raj., Leliūnų apyl., Ažugirių kaime, 570 m į P nuo Kermežio ež. P kranto, 1 km į P-PR nuo plento Kaunas-Zarasai, ant aukštos kalvos vakarinio krašto. Pirmuosius radinius šiose vietose 1939 m. aptiko Juozas Guobužas, čia, 1937 m. skirstant Ažugirių kaimą į vienkiemius, pasistatęs sodybą. 1948 m. radinius jis perdavė Utenos muziejui.

Vieta, kurioje būdavo randama radinių - tai nuolaidi, apie 30x20 m dydžio iš P į Š išžesta aikštelė. Ją iš P ir PR riboja staigus krūmais ir medžiais apaugęs pakilimas, iš V - medžiais apaugęs skardis į slėnį, iš R - sodas, iš Š - medžiais apaugęs griovys ir J.Guobužo sandėlis su rūšiais. Tarp rastųjų daiktų yra ir XIV a. pabaigos - XV a. monetų. Kartais daiktai išsiardavę kalvelėje, kuri anksčiau buvo dirbama, o dabar palikta dirvonuoti. Ant jos vėliau pastatyta kapinyno paminklinė lenta.

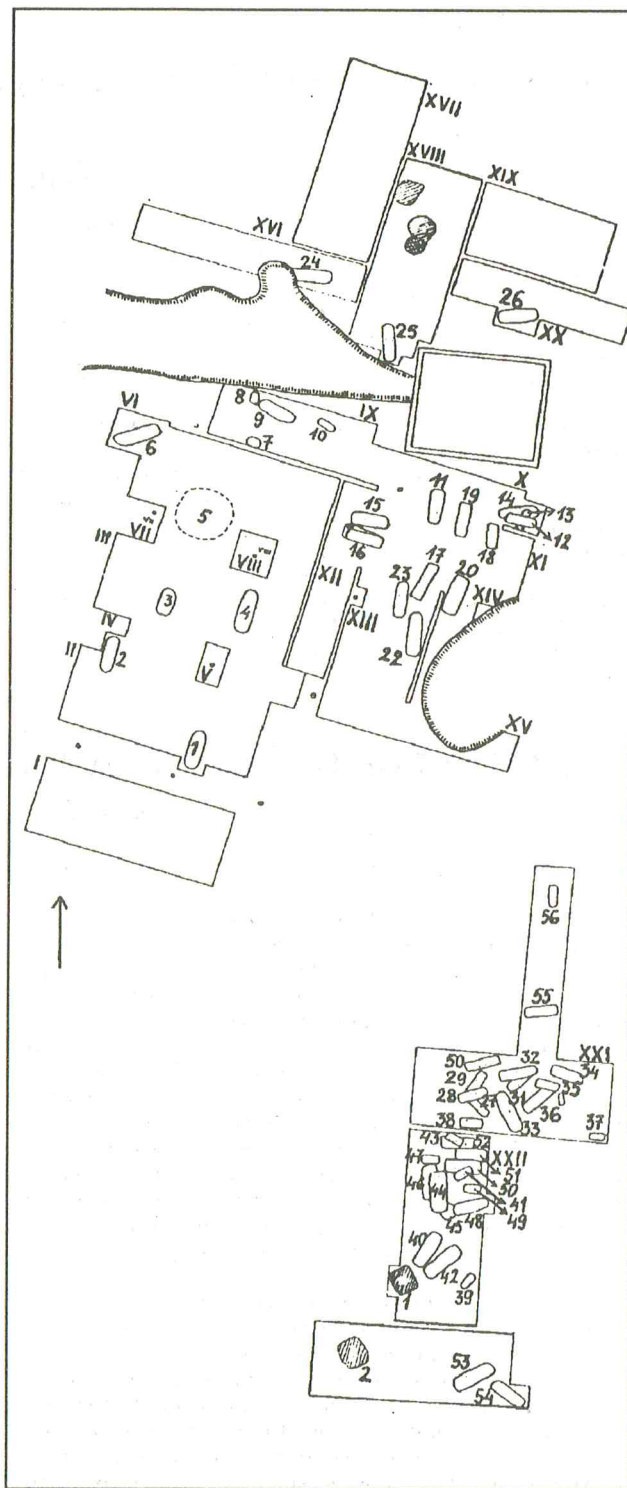
1970 m. kapinyną žvalgė II ir MMT, 1974 m. - MKPAV.

1976 m. kapinyną tyrė Istorijos institutas (vadovas V.Urbanavičius) kartu su Utenos kraštotyros muziejumi. Tyrinėjimų ataskaitos, brėžiniai, piešiniai, fotonuotraukos saugomi Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriaus archyve, radiniai - Utenos kraštotyros muziejuje. Buvo ištirtas 614 m² plotas, aptikti 56 nedegintų mirusiųjų kapai su XV a. pradžiai - XVII a. būdingomis įkapėmis (Urbanavičius V. 1978. P.210-215).

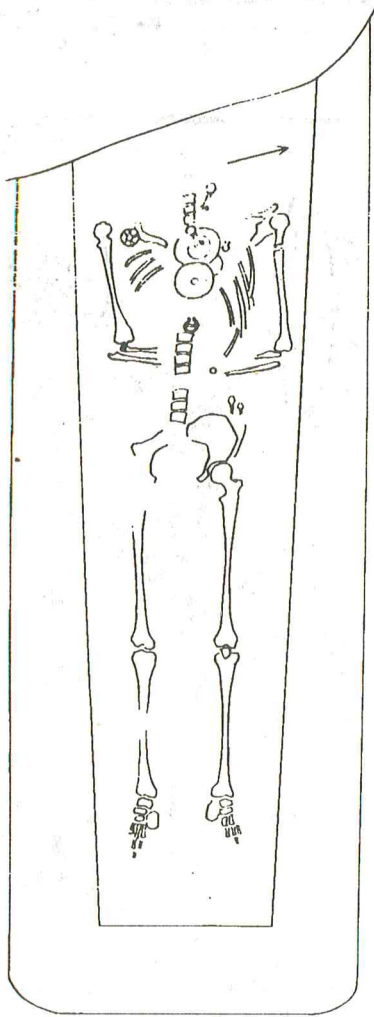
ŠR kapinyno dalyje ištirtas 474 m² plotas. Jis kastas įvairaus dydžio perkasomis, kurių kryptis sutampa su kriaušių eilių kryptimi ir nuo R-V ašies yra nukrypusi apie 27° ŠR-PR kryptimi (1 pav.). Šioje kapinyno dalyje surasti 26 kapai. Likusieji kapai tirti minėtoje kalvelėje, esančioje tarp J.Guobužo daržo ir rugių, apie 15 m į P nuo jau ištirtos kapinyno dalies pietrytinio pakraščio. Kalvelėje koncentravosi vėlyvieji kapai, daugiausia visai be įkapių. Senkapyje, tyrinėtojo nuomone, dar liko neištirtų archeologiškai nevertingų XVI-XVII a. kapų. Tačiau, neatsižvelgiant į tai, 1977 m. kapinynas įrašytas į archeologijos paminklų sąrašus (AR 1549).

1985 m. paminklus žvalgė MMT archeologinė ekspedicija ir konstatavo, kad ištirta kapinyno teritorija užaugusi žema žole, gerai prižiūrima (Zabiela G. 1986b.P. 30-32).

Laidosena. Ištirtuose kapuose palaidota 10 vyrų, 24 moterų, 19 vaikų bei paauglių. Mirusiųjų lytį ir amžių nustatė V.Urbanavičius. Trijuose kapuose mirusiųjų lytis nenustatyta. Mirusieji laidoti stačia-

1 pav. Kapinyno situacijos planas

2 pav. Kapas Nr 24

kampėse, iki 2 m ilgio duobėse, kurių gylis labai įvairus. Aukštesnėse vietose griaučiai aptikti tuoj po velėna, žemesnėse vietose duobių gylis siekė iki 1 m.

Vienodos laidojimo krypties nesilaikyta. Kapų eilių atsekti taip pat neįmanoma. Kai kuriuose kapuose aptikta karstų liekanų (kapai Nr. 9, 22, 24, 25, 38, 53) (2 pav.). Mirusieji kapuose dažniausiai laidoti aukštiekninkai, ištiestomis kojomis, sudėtomis ant dubens arba juosmens bei palei šonus rankomis. Kai kuriuose kapuose griaučiai sunykę, yra suardytų kapų (k. Nr. 5, 7, 8).

Kape Nr. 1 palaidota moteri guli pusiau ant dešiniojo šono, sulenktomis per kelius kojomis, pabruktomis po dubens kaulais rankomis. Kape Nr. 26 vienoje duobėje palaidoti du mirusieji: 20-25 metų vyras ir 6-6,5 m. vaikas. Vyras palaidotas pusiau ant kairiojo šono,

sunertomis ant dubens rankomis, išskėstomis ir iškeltomis alkūnėmis. Dešinioji jo koja ištiesta, kairioji sulenкта per kelį, jos pėdos kaulai liečiasi su dešinėsios kojos blauzdikauliu. Vaikas paguldytas aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, kurios paeina po suaugusiojo kairiosios kojos šlaunikauliu. Jo kaukolė guli ant dešiniojo šono, kaktą liečia suaugusiojo rankos alkūnė. Kape įkapių nerasta. Kapas yra senkapio ŠR dalyje, arčiausiai turtingiausių įkapėmis kapų.

Iš kitų kapų savo laidosena šiek tiek skyrėsi ir moters kapas Nr. 9. 200x75 cm dydžio duobėje, 90 cm gylyje rasta daug medienos - karsto liekanų, po kuriomis aptikti griaučiai. Viršutinioji jų dalis iki juosmens aplink apdėta iki 25 cm skersmens akmenimis.

Trijuose kapuose aptikta ugnies kūrenimo pėdsakų. Kape Nr. 1 degėsių ir anglių sluoksnelis pastebėtas kapo duobės kontūrų ribose. Kapuose Nr. 21 ir 24 kapų dugnai pabarstyti degėsiais.

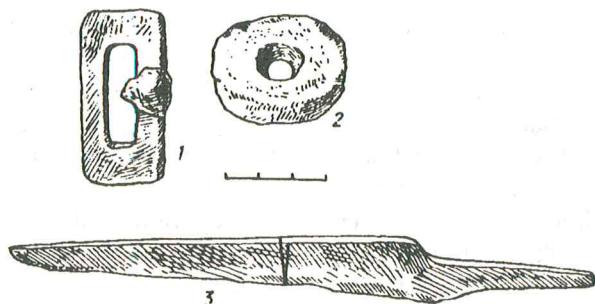
Ugnies kūrenimo pėdsakų Ažugirių senkapyje aptikta ne tik XIV a. pabaigos - XV a. kapuose, bet ir tarp vėlesnių kapų. Greta XVII a. kapų aptiktos dvi 65 cm gylio aukų duobės. Abi jos stačiakampės. Perkasoje Nr. 22 aptikta duobė 30 cm gylyje buvo 130x100 cm dydžio. Į apačią iš visų pusių ji siaurėjo, o dugnas buvo užpildytas 20 cm storio anglių ir nuodėgulių sluoksniu, ant kurio rasta paukščio, greičiausiai vištos, kaulų. Paukščio kaulai neapdege. Antroji, perkasoje Nr. 23 aptiktoji, duobė 30 cm gylyje buvo 150x120 cm dydžio. Jos dugnas į apačią siaurėjo, užpildytas labai tamsia žeme, sumaišyta su anglimi. Tokios žemės sluoksnis siekė 20 cm.

RADINIAI

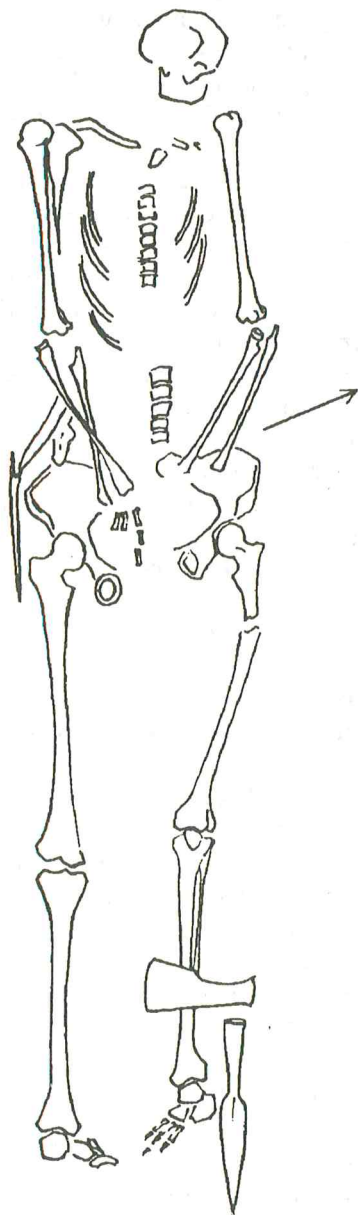
21 mirusysis palaidotas su įkapėmis. Daugiausia tokių kapų aptikta ŠR kapinyno dalyje. Įkapės panašios į kituose XIV a. pabaigos - XV a. rytų Lietuvos kapuose randamas įkapes. Moterys dažniausiai laidotos aprenktos išciginiais drabužiais, puoštais metaliniais papuošalais. Vyrams į kapus dėta geležinių darbo įrankių ir ginklų. Įkapėmis, būdingomis ir moterų, ir vyrų kapams, greta peilių, laikytinos piniginės ir monetos. Tačiau su gausesnėmis įkapėmis palaidoti tik 6 mirusieji (k. Nr. 2, 4, 9, 21, 24, 25). Likusiuose kapuose teaptikta tik pavienių radinių.

Darbo įrankiai. Moterų kapuose iš darbo įrankių rasta verpstukų, žalvarinių adatinių ir geležinių peilių (įtveriamųjų ir kriauninių).

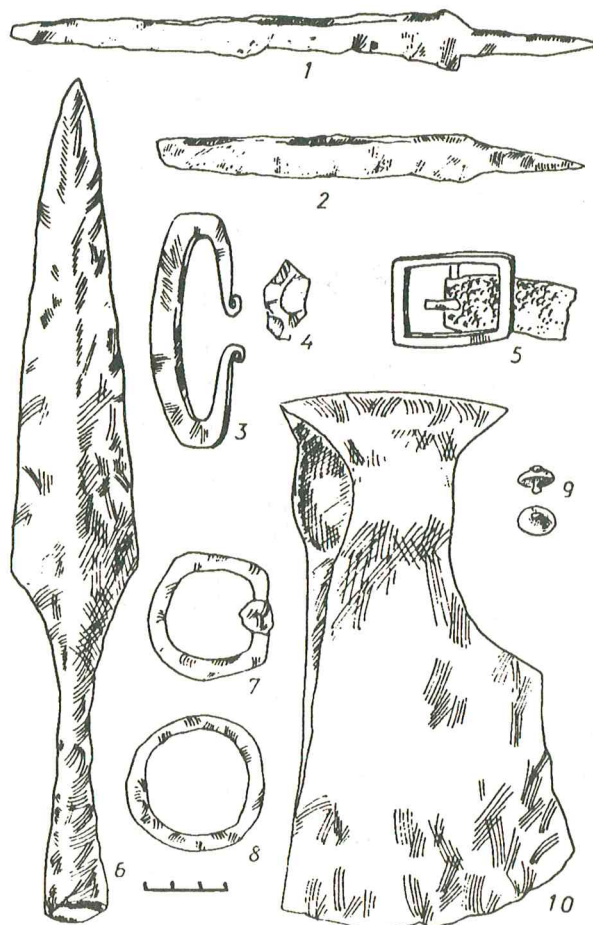
Verpstukų rasta 4 kapuose (k. Nr. 4, 9, 23, 25), dažniausiai prie mirusiųjų dubens kaulų. Tik kape Nr. 23 molinis 4 cm skersmens ir 1 cm storio verpstukas aptiktas netoli mirusiosios dešiniojo peties (3:2 pav.). Likusieji verpstukai - akmeniniai, 2,4-4 cm skersmens, kape Nr. 9 - dvigubo nupjauto kūgio formos (10:3 pav.).

3 pav. Skiltuvai (1), verpstukas (2), peilis (3) : 1,3 - iš kapo Nr. 6, 2 - iš kapo Nr. 23 (1,3 - g., 2 - a.).

4 pav. Kapas Nr. 21

5 pav. Daiktai iš kapo Nr. 21: 1,2 - peiliai, 3 - skiltuvai, 4 - titnagas, 5 - diržo sagtis su liekanomis, 6 - ietigalis, 7,8 - grandys, 9 - apkaliukai, 10 - kirvis (1-3, 6-8, 10 - g., 5,9 - ž.).

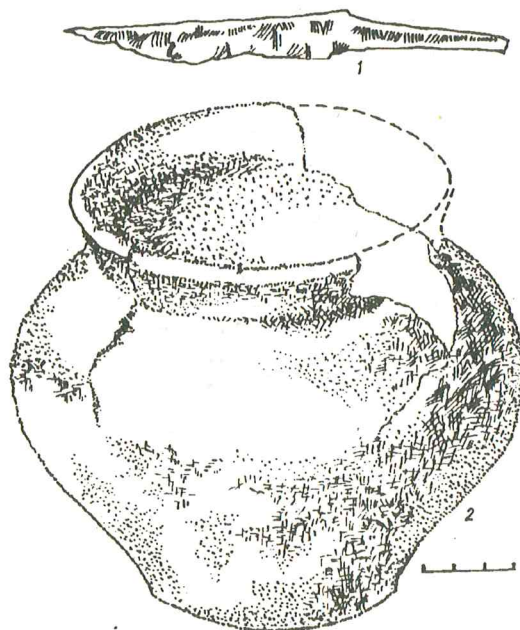
Žalvarinė trapecijos formos adatinė rasta kape Nr. 24 išorinėje mirusiosios dubens kaulo pusėje. Ji buvusi įdėta į odinį kapšelį. Adatinė 7,9x2,4x4,9 cm dydžio. Joje aptiktas krūminis žmogaus dantis su aiškiais karieso žymėmis. Adatinės viena plokštuma puošta iš dvigubų susikertančių įkartėlių linijų sudarytu rominiu ornamentu. Tokios adatinės Lietuvoje mirusiosioms į kapus dėtos nuo XV a. pradžios (Urbanavičienė S. 1988.P. 56).

Peilių rasta 11-oje įvairios lyties ir amžiaus mirusiųjų kapų (k. Nr. 2, 3, 4, 6, 8, 9, 14, 15, 17, 21, 25). Dažniausiai jų aptikta mirusiųjų juosmens ar dubens srityje, pasitaiko ir prie galvos (k. Nr. 3, 15). Peiliai geležiniai, dažniausiai įtveriamieji (kapuose Nr. 2 ir 15 - kriaušiniai), iki 21 cm ilgio. Kape Nr. 15 peilis įkištas į odines susiūtas makštis (14:4 pav.). Turtingame įkapėmis vyro kape Nr. 21 rasti du peiliai, prikabinėti prie dviejų diržų (5:1,2 pav.). Šiame kape ant mirusiojo kairiojo blauzdikaulio ties jo viduriu rastas geležinis

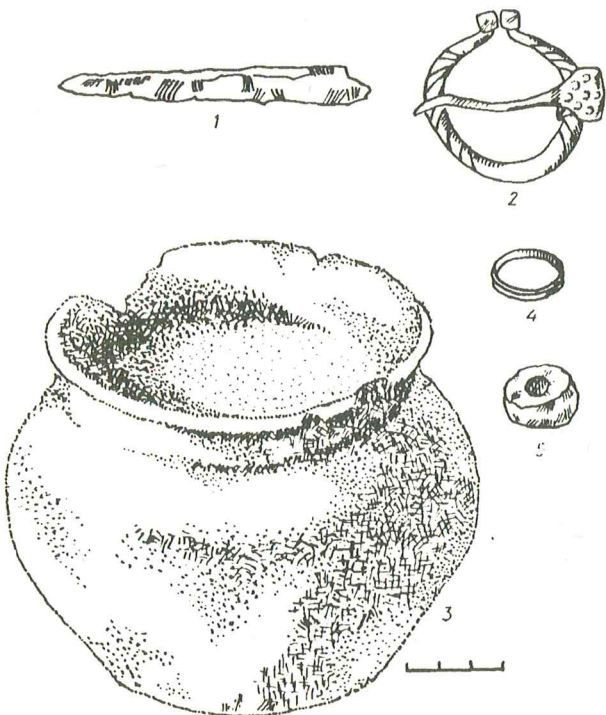
pentinis skliuto formos kirvis, padėtas kotu galvos link. Kirvio aukštis - 18,5 cm, ašmenų plotis - 10,5 cm. Skylė kotui apskrita, 3,3 cm skersmens (5:10 pav.). Tame pačiame kape ant kairiosios pėdos kaulų rastas geležinis įmovinis 29 cm ilgio ictigalis, kotu buvęs nukreiptas link mirusiojo galvos. Ictigalio plunksna rombo skersinio pjūvio, jos plotis - 4,5 cm, o įmovos skersmuo - 2,6 cm (5:6 pav.). Kiek žemiau juosmens, dešinėje pusėje, tarp piniginės liekanų rastas geležinis 8,2 cm aukščio skiltuvas užriestais galais (5:3 pav.). Į skiltuvą įspraustas titnago gabalėlis. Skiltuvų aptikta dar dviejuose vyrų kapuose. Kape Nr. 6 geležinis 5,2x2 cm dydžio, keturkampis, kiauraviduris skiltuvas rastas dešinėje griaučių pusėje, kapo duobės pakraštyje (3:1 pav.). Tokios pačios formos 6,5x2,8 cm dydžio skiltuvas aptiktas ir kape Nr. 15, po kaukole (14:3 pav.).

Suardytame kape Nr. 7 rasta geležinės ylos 2,5 cm ilgio įteriamoji dalis.

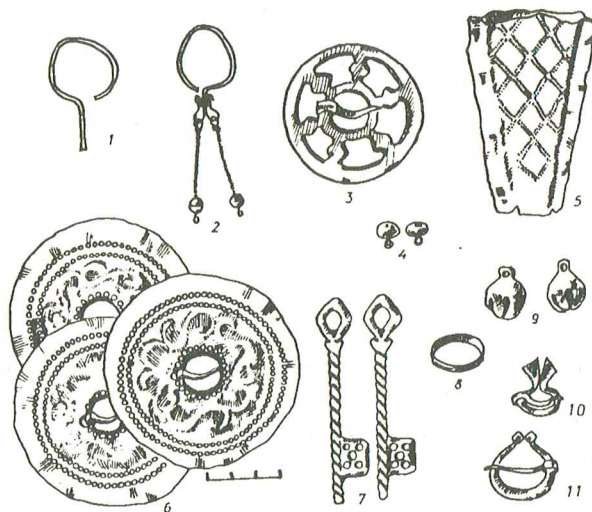
Moters kape Nr. 4 prie kairės kojos pėdų kaulų išorės pusėje rastas kiek ant šono pasviręs pūstais šonais molinis puodas. Jo aukštis - 10,3 cm, angos skersmuo - 11,5 cm, dugno skersmuo - 9 cm (6:3 pav.). Panašus puodas rastas ir suardytame kape Nr. 8. Pastarojo aukštis 13,4 cm, angos skersmuo 12,5 cm, dugno skersmuo - 8,3 cm (7:2 pav.).

7 pav. Daiktai iš kapo Nr. 8: 1 - peilis, 2 - puodas (1 - g., 2 - m.).

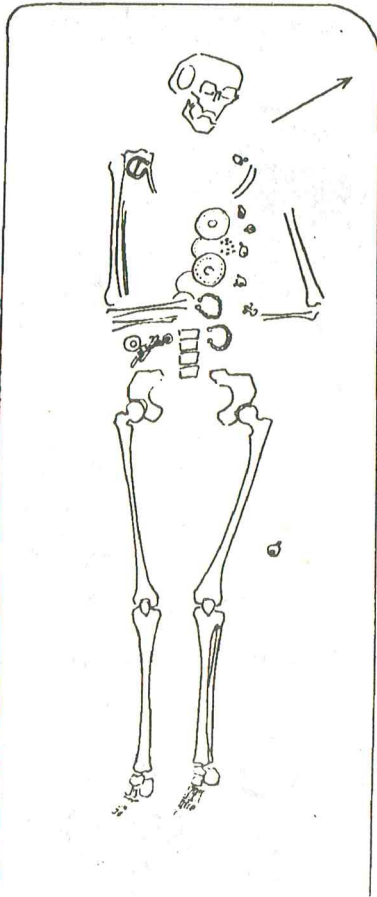

6 pav. Daiktai iš kapo Nr. 4: 1 - peilis, 2 - segė, 3 - puodas, 4 - žiedas, 5 - verpstukas (1 - g., 2,4 - ž., 3 - m., 5 - a.).

8 pav. Daiktai iš kapo Nr. 24: 1,2 - auskarai, 3,6,10,11 - segės, 4 - sagos, 5 - adatinė, 7 - raktai, 8 - žiedas, 9 - žvangučiai (ž.).

Papuošalų aptikta 7-ioose moterų kapuose (k. Nr. 2, 4, 5, 9, 24, 25, 48). Jie, kaip įprasta, skirstomi į galvos, kaklo, krūtinės, rankų papuošalus. Galvos papuošalams skirtini auskarai, rasti kape Nr. 24. Kairėje kaklo slankstelių pusėje rastas žalvarinis auskaras kilpiniu galu (8:2 pav.). Į horizontalios aštuoniukės kilpą įkabinti du kabučiai, kurie baigiasi 0,8 cm skersmens skardiniais rutuliukais, sudėtais iš 2 dalių. Bendras auskaro ilgis - 8 cm. Tai - I tipo 9 atmainos auskaras. Jo chronologija - XIV a. ketvirtas ketvirtis - XV a. pirmoji pusė (Svetikas E. 1988a.P. 11).

9 pav. Kapas Nr. 9

Ant krūtinkaulio rankenos rastas III tipo klaustuko formos auskaras. Kadangi apatinė jo dalis sutrupėjusi ir kabučio forma nebeaiški, auskaras priskiriamas X atmainai (8:1 pav.).

Kaklo papuošalas terastas turtingame įkapėmis kape Nr. 9.

Tai vėrinys, sudarytas iš 9 žalvarinių kriaušės formos žvangučių ir baltų bei geltonų nuo 0,5 iki 1,1 cm skersmens karoliukų (10:12 pav.). Žvangučiai, nutolę vienas nuo kito per 6 cm, aptikti kairėje krūtinės pusėje. Tame pačiame kape ant krūtinės, 15 cm žemiau kaukolės, išsidėsčiusios vienoje eilėje žemyn link juosmens rastos 5 žalvarinės apskritos skardinės išgaubtu viduriu segės (10:11 pav.). Jų skersmuo - nuo 8 iki 8,5 cm, puoštos metaloplastiniu būdu iškilium augaliniu ornamentu. Trys iš šių segių dengė dvi kitas. Dar viena tokia pati segė šiame kape rasta ant dešiniojo mirusiosios smilkinkaulio įgaubtąja dalimi išorės pusėn. Apskritomis skardinėmis segėmis papuoštos dar trys mirusiosios, palaidotos kapuose Nr. 2, 24, 25.

Kape Nr. 2 trys žalvarinės apskritos skardinės 8 cm skersmens segės rastos ant mirusiosios krūtinės prie

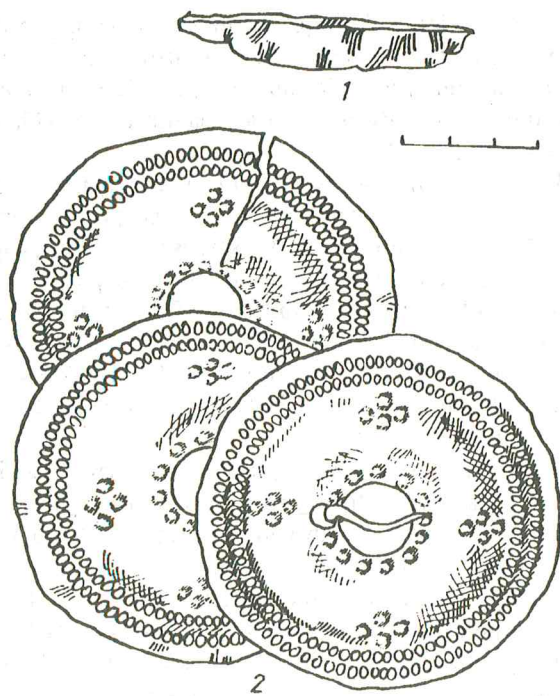
pat apatiniojo žandikaulio. Dvi iš jų dengė viena kita ir buvo lyg suvožtos: apatinioji išgaubtąja dalimi gulėjo į apačią, viršutinioji - į viršų. Segių iškilioji dalis puošta 4 iškilimų grupėmis, kurių kiekvieną sudaro 4 nedideli iškilimai (11:2 pav.). Kape Nr. 24 segės rastos ant krūtinkaulio rankenos po auskaru. Segės 7,8 cm skersmens, puoštos augaliniu ornamentu (8:6 pav.). Dvi iš jų dengė trečiąją, kuri gulėjo įgaubtąja dalimi į viršų. Kape Nr. 25 rastoji skardinė segė 3,5 cm skersmens gulėjo vidinėje dešiniojo žastikaulio pusėje, išvirkščiąja dalimi į viršų (12:2 pav.).

Kitą plokščiųjų segių grupę sudaro ažūrinės segės. Jų rasta dviejuose kapuose (Nr. 24, 25).

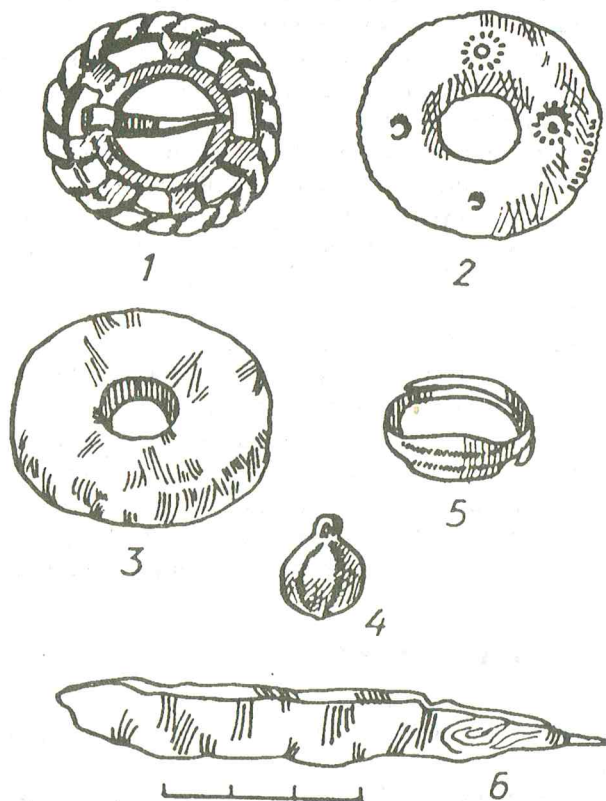
Kape Nr. 24 žalvarinė ažūrinė segė aptikta ant mirusiosios dešiniojo peties. Ji - 5,4 cm skersmens, padaryta iš dviejų plokščių nevienodo dydžio žiedų, sujungtų šešiais per vidurį paplatintais stipinėliais (8:3 pav.). Labai panašios segės rastos to paties Utenos rajono Narkūnų senkapio moters kape Nr. 2 bei gretimo Anykščių rajono Diktarų senkapio moters

10 pav. Daiktai iš kapo Nr. 9: 1 - peilis, 2,7 - žiedai, 3 - verpstukas, 4,11 - segės, 5,6 - apyrankės, 8 - 10 - raktai, 12 - vėrinys (1 - g., 2,4 - 12 ž., 3 - a.).

11 pav. Daiktai iš kapo Nr. 2: 1 - peilis, 2 - segės (1 - g., 2 - ž.).

12 pav. Daiktai iš kapo Nr. 25: 1,2 - segės, 3 - verpstukas, 4 - žvangutis, 5 - žiedas, 6 - peilis, (1,2,4,5 - 2, 3 - a., 6 - g.).

kape Nr. 12 (Volkaitė-Kulikauskienė R., Luchtanas A. 1979.P. 106; 4:7 pav.).

Kitokios formos azūrinė segė rasta kape Nr. 25. Segė - 3,5 cm skersmens, septyniastipinė, aptikta dešinėje mirusiosios krūtinės pusėje (12:1 pav.).

Kapuose Nr. 4, 9, 24 rasta pasaginių segių. Jos žalvarinės, kape Nr. 4 rastoji 5,1 cm skersmens, keturkampiais galais, aptikta dešinėje griaučių pusėje (6:2 pav.). Kape Nr. 9 3,2 cm skersmens segė cilindriniais galais aptikta ant dešiniojo peties (10:4 pav.). Kape Nr. 24 aptiktos dvi pasaginės segės. Viena - 2,5 cm skersmens, keturkampiais galais segė gulėjo ant krūtinės vidurio, antroji - 1,8 cm skersmens, vėduoklės pavidalo galais rasta žemiau kairiojo raktikaulio (8:10,11 pav.).

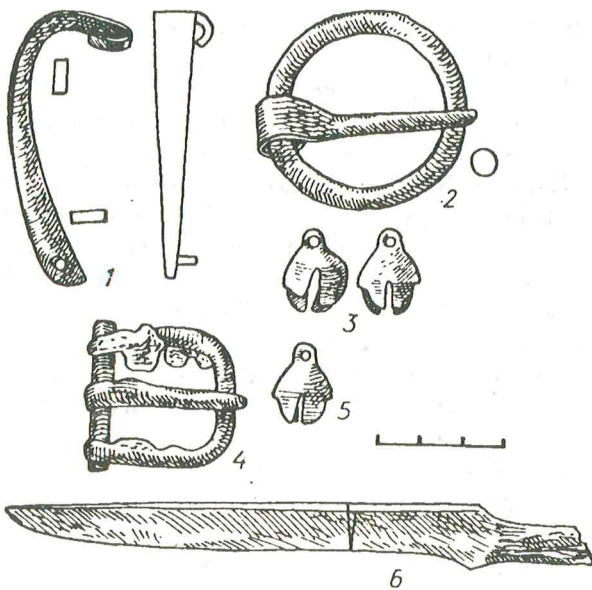
Iš rankų papuošalų Ažugiriuose rasta apyrankių (k. Nr. 9) ir žiedų (k. Nr. 4, 9, 24, 25, 48). Kape Nr. 9 palaidotai mirusiajai ant abiejų rankų užmata po žalvarinę vyta apyrankę. Apyrankės vytos iš 4 vielų, kurių galai sulydyti ir išplakti į 0,5 cm pločio juostelę. Juostelių galai nusmailinti ir užriesti išorės pusėn (10:5,6 pav.). Žiedų aptikta tik moterų kapuose. Kape Nr. 4 ant piršto falangos (neaišku kurios ir kurios rankos) rastas žalvarinis juostinis žiedas, puoštas išilginiu grioveliu (6:4 pav.). Toks pat žiedas ant mirusiosios piršto rastas ir kape Nr. 24 (8:8 pav.). Kape Nr. 9 ant kairės rankos piršto užmautas žalvarinis rombine priekine dalimi sukeistais galais žiedas (10:2 pav.), ant dešinės rankos piršto - balto metalo su mėlyno stiklo akimi žiedas (10:7 pav.). Kape Nr. 25 ant kairės rankos piršto rastas paplatinta priekine dalimi sukeistais galais žiedas (12:5 pav.).

Dar vienas žiedas rastas kape Nr. 48. Jis žalvarinis, su akute (akutė sunykusi). Tai vienintelė įkapė (be monetų) iš vėlyvųjų kapų, esančių kalvelėje.

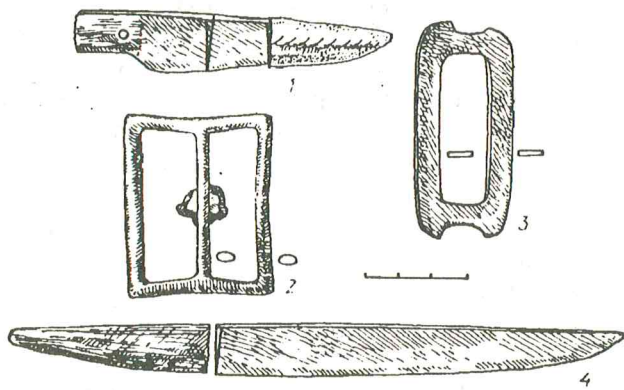
Ne tik papuošalų, bet ir simbolinę prasmę turinčių dirbinių grupei skiriami Ažugiriuose aptikti žalvariniai žvangučiai bei raktai.

Žvangučiai kriaušės formos, su kryžine išpjova apačioje ir kilpele pakabinimui viršuje, iki 2 cm aukščio. Į žvangučių vidų įdėta po mažą akmenėlį. Kape Nr. 9 žvangutis rastas išorinėje kairiojo šlaunikaulio pusėje, apie 10 cm nuo jo ir apie 15 cm nuo kelio. Kape Nr. 24 vienas žvangutis aptiktas ant krūtinės vidurio po apskritomis segėmis, kitas toks pat žvangutis rastas ant kairės kojos kelio. Kape Nr. 25 žvangutis rastas ant krūtinės vidurio, apie 20 cm nuo apatinio žandikaulio. Dar trys žvangučiai rasti suardytuose kapuose (k. Nr. 5, 7) (13:3,5 pav.).

Raktų rasta dviejuose turtinguose moterų kapuose. Kape Nr. 9 trys žalvariniai apie 6 cm ilgio lieti raktai rasti dešinėje juosmens pusėje, vienoje vietoje. Raktų galvutės azūrinės, kojelės susuktos, rankenėlės rombo

13 pav. Neaiškios paskirties dirbinys (1), diržų sagtis (2,4), žvangučiai (3,5), peilis (6): 1- iš kapo Nr. 1,2,3 - iš kapo Nr. 5, 4,5 - iš kapo Nr. 7,6 - iš kapo Nr. 3 (1,2,4,6, - g., 3,5 - ž.).

14 pav. Peiliai (1,4), diržo sagtis (2), skiltuvus (3): 1,3 - iš kapo Nr. 15, 2,4 - iš kapo Nr. 14 (1,3,4 - g., 2 - ž.).

formos su šonuose išlietais pagražinimais (10:8, 9, 10 pav.).

Panašios formos (8,2-8,3 cm ilgio, rankenėlės be išlietų pagražinimų) du raktai rasti kape Nr. 24, išorinėje kairiojo mirusiosios dubens kaulo pusėje, odiniame krepšelyje (8:7 pav.).

XIV-XVI a. senkapiuose raktų aptinkama tik turtinguose moteriškos lyties mirusiųjų kapuose.

Kiti radiniai, aptikti kapuose, daugiausia susiję su apranga. Tai sagos, diržų sagtys, grandys, diržų bei piniginių liekanos.

Kape Nr. 24 dvi apskritos 0,9 cm skersmens su kilpelėmis sagutės rastos ant mirusiosios krūtinės

(8:4 pav.). Viena - kairėje krūtinės pusėje apie 5 cm nuo nugarkaulio, netoli raktikaulio, kita - ties juosmeniu, nuo pirmosios nutolusi per 27 cm. Tyrinėjimų ataskaitoje rašoma, kad jos paausutos (Urbanavičius V. 1976.P. 17).

Penkiuose kapuose (Nr. 5, 7, 14, 20, 24) aptikta diržų liekanų. Suardytuose kapuose Nr. 5, 7 - geležinės sagtys, kape Nr. 5 - apskrita, 4,5 cm skersmens (13:2 pav.), kape Nr. 7 - keturkampė, 3,5x4 cm dydžio (13:4 pav.). Vyro kape Nr. 14 - žalvarinė keturkampė 5,5x4,5 cm dydžio sagtis rasta ant kairiojo dubens kaulo (14:2 pav.). Moters kape Nr. 20 geležinio diržo (sagtys) 3,4 cm ilgio pėdsakų rasta dešinėje kaukolės pusėje, 10 cm nuo skruostikaulio.

Iš vyrų kapų įkapių gausumu išsiskyrė kapas Nr.21. Jame aptikta dviejų diržų liekanų: ant juosmens, ties griaučių viduriu, rasta žalvarinė keturkampė 4,3x3,3 cm dydžio sagtis su odinio 2 cm pločio diržo liekanomis. Maždaug ties dubens kaulais būta kito diržo, nuo kurio liko dvi geležinės 5,3 cm skersmens grandys, rastos iš abiejų griaučių šonų, ir du žalvariniai, apskriti, 1,3 cm skersmens apkaliukai (5:5, 7, 8, 9 pav.).

Nedidelio žalvarinio apkalėlio liekanos rastos ir kape Nr. 20 ant mirusiosios juosmens.

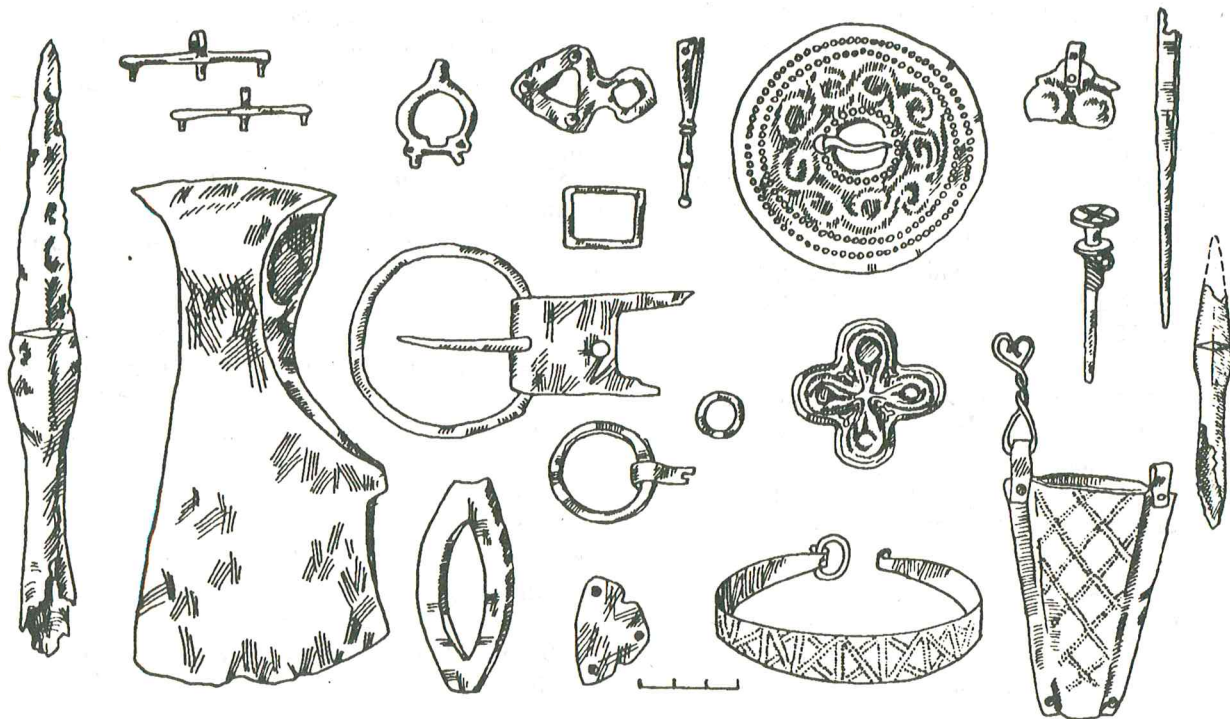
Keturiuose kapuose aptikta odinių piniginių pėdsakų. Trim atvejais jų rasta prie mirusiųjų dubens kaulų (k. Nr. 21, 24), ant šlaunikaulių (k. Nr. 11), o kape Nr. 9 piniginės pėdsakų aptikta aukščiau kairiojo peties, prie pat kaukolės. Nei piniginės dydžio, nei formos nustatyti nebeįmanoma.

Dviejuose kapuose aptikta audinių pėdsakų. Moters kape Nr. 2 vilnonio trinityčio audinio fragmentų rasta virš apskritų plokštelių segių. Prie vienos iš tokių segių rastas ir mažytis plono lininio audinio gabalėlis. Kape Nr. 4 vilnonio audinio gabalėlis išliko prie pasaginės segės.

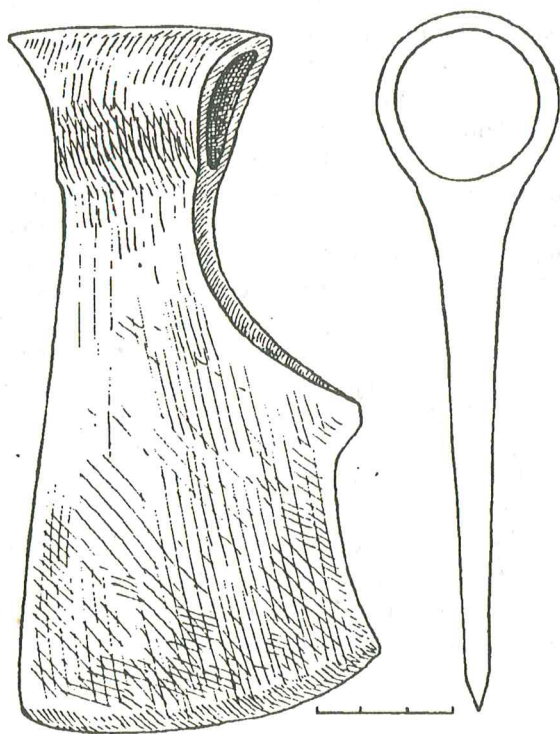
Kiti radiniai. 1948 ir 1969 m. Juozas Guobužas Utenos kraštotyros muziejui perdavė apie 60 įvairių XIV a. pab. - XV a. dirbinių, rastų statant sodybą bei kasant duobes vaismedžiams. Tarp radinių - geležiniai peiliai, pentinis kirvis, įmoviniai ietigaliai, apskritos skardinės segės, diržų sagtys ir kt. 1987 m. archeologas G.Zabiela sudarė visų UKM esančių archeologinių radinių sąrašą, tarp jų ir rastų Ažugiriuose (Zabiela G. 1987b.P. 3, 4).

KAPINYNŲ CHRONOLOGIJA

Chronologiškai senkapis apima laikotarpį nuo XIV a. pabaigos iki XVII a. antrosios pusės, tačiau labai nedaug yra XVI a. pradžios kapų. Greičiausiai jie suardyti ūkinės veiklos metu. Ankstyvesni kapai datuoti Kęstučio monetomis, vėlesni - lietuviškomis Žygimanto Augusto, lietuviškomis ir lenkiškomis Zigmanto Vazos

16 pav. Daiktai, atsitiktinai rasti kapinyno teritorijoje

15 pav. Kirvis, atsitiktinai rastas kapinyno teritorijoje (g.)

monetomis. Čia aptikta ir švediškų Kristinos bei Gustavo Adolfo kaldintų pinigų.

Ažugirių senkapio vertę sudaro archeologinė medžiaga. Gana retais įkapių kompleksais iš kitų šio laikotarpio Lietuvos kapų išsiskiria Ažugirių kapai Nr. 9, 21, 24.

KAPŲ APRAŠYMAS

Kapas Nr. 1

60 cm gilyje išryškėjo netaisyklingos formos duobės kontūrai, kurių ribose pastebėtas degusių ir anglių sluoksnelis. 90 cm gilyje duobės kontūrai tapo 200x100 cm dydžio. Juose aptikti apnykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 20° kryptimi, pusiau ant dešiniojo šono, kiek sulenktomis per kelius kojomis. Rankų kaulai pabrukti po dubens kaulais. Griaučių ilgis - 160 cm. Kape palaidota virš 55 m. amžiaus moteris.

Įkapės: prie deš. kojos kulno rastas gelež. 6,8 cm ilgio sulenktas daiktas (A-337:1), primenantis bato pasagėlę.

Kapas Nr. 2

60 cm gilyje išryškėjo 70x190 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 100 cm gilyje, aptikti visai sunykę žmogaus griaučiai. Geriau išlikę atskiri kaukolės kaulai ir raktikauliai. Mirusysis buvęs palaidotas galva 205°

kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis. Rankų padėtis nenustatyta. Griaučių ilgis apie 160 cm. Kape palaidota virš 55 m. amžiaus moteris.

Įkapės: ant mirusiosios krūtinės prie pat smakro rastos 3 žalv. apskritos skardinės 8 cm skersmens segės (A-337:3, 4, 5). Dvi iš jų dengė viena kitą ir buvo lyg suvožtos. Virš segių išliko vilnonio audinio fragmentų ir plono lininio audinio gabalėlis.

Dubens kaulų vietoje, iš kairės pusės, rasta labai sunykusio gelež. kriauninio peilio dalis. Jos ilgis - 6,7 cm (A-337:2).

Kapas Nr. 3

40 cm gylyje išryškėjo 60x120 cm dydžio pailgos duobės kontūrai. Kontūrų ribose, 80 cm gylyje, aptikti sunykę vaiko griaučiai. Išlikę vos pastebimi kaukolės likučiai. Mirusysis buvęs palaidotas galva 25° kryptimi. Likusios griaučių padėties nustatyti neįmanoma. Mirusiojo amžius nenustatytas.

Įkapės: prie pat kaukolės, iš deš. jos pusės, gulėjo gelež. įtveriamasis 16,8 cm ilgio peilis (A-337:6), įkote nukreiptas link mirusiojo kojų. Maždaug kair. peties vietoje rastos dvi mažytės sulipusios monetos.

Kapas Nr. 4

40 cm gylyje išryškėjo 80x220 cm duobės kontūrai. Duobėje, 90 cm gylyje, aptikti sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 205° kryptimi, aukštiekninkas. Rankų padėtis ir griaučių ilgis nenustatyti. Sprendžiant iš įkapių, kape palaidota moteris (amžius nenustatytas).

Įkapės: apie 30 cm žemiau kaukolės, deš. griaučių pusėje rasta žalv. pasaginė 3,5 cm skersmens keturkampiais galais segė (A-337:9). Prie jos išlikę vilnonio audinio liekanų. Ant dubens kaulų rastas akmeninis rausvas 2,4 cm skersmens verpstukas (A-337:8), gulėjęs ant briaunos. Prie verpstuko rastas žalv. juostinis žiedas (A-337:10). Žiede buvo piršto falanga. Vidinėje kair. šlaunikaulio pusėje, prie pat dubens kaulų, rastas įkote į žemę įsmigęs gelež. įtveriamasis peilis (A-337:7). Išlikusios dalies ilgis - 10 cm. Prie kair. kojos pėdos, išorės pusėje rastas kiek ant šono pasviręs molinis puodas, pūstais šonais (subyrėjęs, neinv.). Angos skersmuo - 11,5 cm, dungo skersmuo - 9 cm, aukštis - 10,3 cm.

Kapas Nr. 5 (suardytas)

Preparuojant neseną duobę, 100 cm gylyje rasti suardyti be tvarkos sumesti žmogaus griaučiai.

Įkapės: tarp kaulų rasti du žalv. kriaušės formos žvangučiai (A-337:12), puodo šukė (neinv.), keli smulkūs žalv. apskritos skardinės segės gabalėliai ir gelež. apskrita 4,5 cm skersmens sagtis (A-337:13).

Kapas Nr. 6

35 cm gylyje išryškėjo 60x200 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 60 cm gylyje, rasti apnykę žmogaus

griaučiai. Mirusysis palaidotas 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis. Deš. ranka padėta ant dubens, kair. rankos padėtis nenustatyta. Griaučių ilgis - apie 165 cm.

Įkapės: ties deš. alkūne rastas gelež. įtveriamas peilis (A-337:14), įtveriamoji dalis nulūžusi, ilgis - 17,8 cm. Kapo duobės pakraštyje, iš deš. griaučių pusės, rastas gelež. 5,2x2 cm dydžio keturkampis kiauraviduris skiltuvas (A-337:15) ir sidabrinė moneta.

Kapas Nr. 7 (suardytas)

40 cm gylyje rasti keli labai sunykę žmogaus kaulai ir keli daiktai: žalv. kriaušės formos žvangutis (A-337:18), geležinė keturkampė 3,5x4 cm dydžio diržo sagtis (A-337:16), įtveriamoji geležinės ylos dalis (A-337:17) ir dar keli neaiškaus gelež. dirbinio fragmentai.

Kapas Nr. 8 (suardytas)

Tik nuėmus velėną, aptikti be tvarkos sumesti žmogaus griaučiai, priklausę 20-25 m. amžiaus moteriai. Prie griaučių - gelež. įtveriamasis 14,5 cm ilgio peilis (A-337:19). Apie 20 cm į šono griaučių rastas molinis aptrupėjusiu viršumi puodas (neinv.). Jo aukštis - 13,4 cm, angos skersmuo - 12,5 cm, dugno skersmuo - 8,3 cm.

Kapas Nr. 9

40 cm gylyje išryškėjo 75x200 cm dydžio kapo duobės kontūrai. Duobėje, 90 cm gylyje, rasta karsto liekanų, po kuriomis aptikti žmogaus griaučiai. Viršutinioji griaučių dalis iki juosmens aplink apdėta iki 25 cm skersmens akmenimis. Mirusysis palaidotas galva 300° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, ant juosmens sunertomis rankomis. Griaučių ilgis - 165 cm. Kape palaidota apie 50 m. moteris.

Įkapės: ant deš. smilkinkaulio rasta žalv. apskrita skardinė 7,9 cm skersmens segė (A-337:26) įgaubtąja dalimi gulėjusi išorės pusėn. Ant krūtinės, apie 15 cm žemiau kaukolės rastos dar 5 tokios segės (A-337:21, 22, 23, 24, 25), išsidėsčiusios vienoje eilėje žemyn link juosmens. Trys iš jų dengė 2 kitas. Ant deš. peties rasta žalv. pasaginė 3,2 cm skersmens segė cilindriniais galais (A-337:27). Ant abiejų rankų rasta po žalv. vyta apyrankę (A-337:28, 29). Taip pat ant abiejų rankų pirštų rasta po žiedą. Ant deš. rankos - sidabrinis su mėlyno stiklo akimi (išimant subyrėjo), ant kair. - žalv. rombine priekine dalimi ir sukeistais galais (A-337:33). Kair. krūtinės pusėje rastas kaklo vėrinys, suvertas iš 9 žalv. kriaušės formos žvangučių (A-337:35), nutolusių vienas nuo kito per 6 cm ir baltų bei geltonų nuo 0,5 iki 1 cm skersmens karolių. Deš. juosmens pusėje rasti 3 žalv. apie 6 cm ilgio raktai (A-337:30, 31, 32) ir akmeninis rausvas dvigubo nupjauto kūgio formos 2,5 cm skersmens ir 1,5 cm aukščio verpstukas (A-337:19). Išorinėje kair. šlaunikaulio pusėje apie 10 cm nuo jo ir apie 15 cm nuo kelio rastas žalv. žvangutis (A-337:34).

Po deš. šlaunikauliu, prie pat dubens kaulo rasta gelež. įtvėriamojo peilio 10,5 cm ilgio dalis (A-337:36). Aukščiau kair. peties, prie pat kaukolės rastas odos gabalas, suspaustas keliais sluoksniais (neinv.).

Kapas Nr. 10

30 cm gylyje išryškėjo 30x100 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 60 cm gylyje, aptikti naujagimio griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 300° kryptimi, ištiestomis kojomis. Rankų padėtis nenustatyta.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 11

Nuėmus velėną, išryškėjo 60x190 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 50 cm gylyje, aptikti sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 200° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis ant juosmens rankomis. Griaučių ilgis - 160 cm. Kape palaidotas 16-17 metų asmuo.

Įkapės: tarp kojų, ties šlaunikaulių viduriu rasta odinio kapšelio liekanų (neinv.) ir 2 pažaliavusios monetos.

Kapas Nr. 12

30 cm gylyje išryškėjo 50x160 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 60 cm gylyje, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 290° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis. Deš. ranka ištiesta palei šoną, kair. padėta ant dubens. Griaučių ilgis - 140 cm.

Kape palaidota 17-18 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 13

Po kapu Nr. 12 aptikti vaiko griaučiai. Mirusysis palaidotas galva Š kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Vaikas mirė, būdamas 3-7 m. amžiaus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 14

Po kapais Nr. 12 ir Nr. 13, 110 cm gylyje, aptikti dar vieno žmogaus griaučiai.

Mirusysis palaidotas galva 265° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis. Rankos sudėtos ant dubens. Viršutinioji griaučių dalis suspausta ir suklaipyta, tarsi mirusysis gulėtų ant kairiojo šono. Griaučių ilgis - 170 cm.

Kape palaidotas virš 55 m. vyras.

Įkapės: ant kair. dubens kaulo rasta žalv. keturkampė 5,5x4,5 cm dydžio diržo sagtis (A-337:38). Po kair. dubens kaulu rastas gelež. įtvėriamasis 18,5 cm ilgio peilis (A-337:37), smagaliu gulėjęs link mirusiojo kojų. Išorinėje deš. kelio pusėje būta kažkokio gelež. sunykusio daikto.

Kapas Nr. 15

40 cm gylyje aptikti žmogaus griaučiai. Duobės kontūrai iš aplinkinės žemės neišsiskyrė. Mirusysis

palaidotas galva 290° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis. Kair. ranka padėta ant juosmens, deš. ištiesta palei šoną. Griaučių ilgis -175 cm.

Kape palaidotas virš 55 m. vyras.

Įkapės: po kaukole, iš deš. pusės, gulėjo gelež. kriauninis apie 20 cm ilgio peilis odinėse makštyse (neinv.), smagaliu nukreiptas link mirusiojo kojų ir gelež. keturkampis 6,5x2,8 dydžio skiltuvus (A-337:39).

Kapas Nr. 16

30 cm gylyje aptikti apnykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 120° kryptimi, aukštielninkas, smarkiai išskėstomis per kelius kojomis, sudėtomis ant juosmens rankomis. Griaučių ilgis -160 cm.

Kape palaidota 20-25 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 17

50 cm gylyje aptikti 70x200 cm dydžio duobės kontūrai. Kontūrų ribose rasti visai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 220° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis. Rankų padėtis nenustatyta. Griaučių ilgis - 165 cm.

Kape palaidota 40-45 m. moteris.

Įkapės: išorinėje kair. šlaunikaulio pusėje rastas gelež. įtvėriamasis peilis (A-337:40), smagaliu nukreiptas link mirusiojo kojų. Peilio ilgis - 14,8 cm.

Kapas Nr. 18

30 cm gylyje išryškėjo 50x120 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 40 cm gylyje, aptikti 2,5-3 m. vaiko griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 180° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis ant juosmens rankomis.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 19

30 cm gylyje išryškėjo 55x160 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 70 cm gylyje, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 195° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis.

Kape palaidotas 7-13 m. vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 20

30 cm gylyje išryškėjo 75x200 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 40 cm gylyje, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 200° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Griaučių ilgis - 150 cm.

Kape palaidota 45-50 m. moteris.

Įkapės: deš. kaukolės pusėje, 10 cm nuo skruostikaulio rasta gelež. 3,4 cm ilgio sagtis (sunkusi) (A-337:41) ir sunykusio gelež. apkalo dalis. Ant juosmens, kair. nugarkaulio pusėje rasta žalv. ažuūrinio apkalo dalis (A-337:42). Jo plotis - 2 cm.

Kapas Nr. 21

Nuėmus kape Nr. 16 rastuosius griaučius, 50 cm gylyje aptikti dar vieno žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 290° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis ant dubens rankomis. Griaučių ilgis - 170 cm. Sprendžiant iš įkapių, kape palaidotas vyras. Jo amžius nenustatytas.

Įkapės: ant juosmens, ties griaučių viduriu, rasta žalv. keturkampė 4,3x3,3 cm dydžio diržo sagtis (A-337:48) su odinio diržo liekanomis. Deš. pusėje, kiek žemiau juosmens, vienoje krūvelėje rastas gelež. įteriamasis apie 15 cm ilgio peilis (A-337:47), geležinis 8,2 cm aukšties skiltuvas užrietais galais (A-337:45) ir dvi pažaliausios monetos. Į skiltuvą įspraustas titnago gabalėlis. Prie šių daiktų buvo odos-piniginės liekanų. Išorinėje deš. dubens kaulo pusėje rastas gelež. įteriamasis 21 cm ilgio peilis (A-337:46), smaigaliu nukreiptas link mirusiojo kojų. Žemiau deš. dubens kaulo, netoli šlaunikaulio vidinės pusės, rasta geležinė 5,3 cm skersmens grandis (A-337:49). Kita tokia pat grandis (A-337:50) rasta išorinėje kair. dubens kaulo pusėje. Jos skersmuo - 4,8 cm. Po grandimi rasti 2 žalv. apskriti, 1,3 cm skersmens apkaliukai. Ant kair. blauzdikaulio, ties jo viduriu, rastas gelež. skliuto formos kirvis (A-337:43), kotu buvęs nukreiptas link mirusiojo galvos, ašmenimis į dešinę jo pusę. Kirvio aukštis - 18,5 cm, ašmenų plotis - 10,5 cm, penties ilgis - 7,8 cm., skylė kotui apskrita, 3,3 cm skersmens. Žemiau kirvio, prie kair. pėdos kaulų rastas gelež. įmominis ietigalis (A-337:44). Jo ilgis - 29 cm, plunksnos plotis - 4,5 cm, įmovo skersmuo - 2,6 cm.

Kapo dugnas buvęs pabarstytas degėšiais.

Kapas Nr. 22

Tik nuėmus velėną, aptikti apnykę žmogaus griaučiai. Juos dengė medinio karsto liekanos.

Mirusysis palaidotas galva 180° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Griaučių ilgis - 165 cm.

Kape palaidota apie 50 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 23

20 cm gylyje aptikti labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 190° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis. Rankų padėtis ir griaučių ilgis nenustatyti. Sprendžiant iš įkapių, kape palaidota moteris. Amžius nenustatytas.

Įkapės: deš. kaukolės pusėje, netoli peties rastas molinis 4 cm skersmens ir 1 cm storio verpstukas (A-337:52).

Kapas Nr. 24 (apardytas)

Tik nuėmus velėną, išryškėjo 80 cm pločio duobės kontūrai, vakariniu galu išeinantys į smėlio duobę. 30 cm gylyje, duobės kontūrų ribose, aptikti žmogaus

griaučiai be kaukolės, kuri nuardyta, kasant minėtą duobę. Aplink griaučius buvo ryški medinio karsto kontūrų linija. Karsto plotis kojūgalyje - 40 cm, viršugalvyje - 55 cm. Mirusysis palaidotas galva 285° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis ant juosmens rankomis. Išlikusios griaučių dalies ilgis - 170 cm.

Kape palaidota moteris.

Įkapės: kair. kaklo slankstelių pusėje rastas žalv. auskaras su 2 pakabučiais. Bendras auskaro ilgis - 8 cm (A-337:60). Ant krūtinkaulio rankenos rastas dar vienas klaustuko formos auskaras (A-337:61). Po šiuo auskaru rastos 3 žalv. apskritos skardinės išgaubtu viduriu 7,8 cm skersmens segės (A-337:53, 54, 55). Dvi iš jų dengė trečiąją, kuri gulėjo įgaubtąja dalimi į viršų. Ant krūtinės vidurio, prie pat žemiausiai buvusios skardinės segės, rasta žalv. pasaginė keturkampiais galais 2,5 cm skersmens segė (A-337:62). Kita žalv. pasaginė vėduoklės pavidalo galais 1,8 cm skersmens segė rasta žemiau kair. raktikaulio (A-337:64). Ant deš. peties rasta apskrita ažūrinė šešiasipinė 5,4 cm skersmens segė (A-337:56). Kair. krūtinės pusėje, apie 5 cm nuo nugarkaulio, rastos 2 0,9 cm skersmens sagos (A-337:66), viena nuo kitos nutolusios per 27 cm (apatinioji - ties juosmeniu, aukštutinė - netoli raktikaulio). Šalia viršutiniosios sagos ant krūtinės vidurio po apskritomis segėmis rastas žalv. kriaušės formos žvangutis (A-337:65). Kitas toks pat žvangutis rastas ant kairės kojos kelio (A-337:65). Išorinėje kair. dubens kaulo pusėje rastas odinis sunykęs kapšas, kuriame įdėta žalv. trapecinė 7,9x2,4x4,9 cm dydžio adatinė (A-337:57), sunykęs gelež. neaiškios paskirties daiktas ir 2 žalv. 8,2-8,3 cm ilgio raktai (A-337:50, 59). Adatinėje buvo krūminis žmogaus dantis. Ant piršto (neaišku kurio ir kurios rankos) rastas žalv. juostinis žiedas, papuoštas 2 išilginiais grioveliais (A-337:63).

Kapas Nr. 25

30 cm gylyje prie pat griovio krašto išryškėjo 200x60 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 35 cm pločio karste (ilgis nenustatytas) aptikti žmogaus griaučiai. Duobės gilumas nevienodas: kojūgalyje - 70 cm, galvūgalyje - 50 cm. (Kojūgalyje yra sluoksnis supiltos žemės, išmestos kasant rūšį.) Mirusysis palaidotas galva 4° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis. Deš. jo ranka ištiesta palei šoną, kair. padėta ant juosmens taip, kad pirštai siekia deš. rankos alkūnę. Griaučių ilgis - 165 cm.

Kape palaidota 40-45 m. moteris.

Įkapės: ant krūtinės vidurio, apie 20 cm nuo smakro rastas žalv. kriaušės formos žvangutis (neinv.). Deš. krūtinės pusėje, apie 5 cm nuo deš. žastikaulio vidurio rasta žalv. apskrita ažūrinė septyniastipinė 3,5 cm skersmens segė (A-337:69). Vidinėje deš. žastikaulio pusėje

apie 5 cm aukščiau alkūnės rasta žalv. apskrita skardinė 3,5 cm skersmens segė (A-337:70). Segė gulėjo išvirkščiaja dalimi į viršų. Ant kair. rankos piršto rastas žalv. žiedas paplatinta priekine dalimi ir sukeistais galais (A-337:71). Vidinėje kair. dubens kaulo pusėje rastas akmeninis baltos spalvos 4 cm skersmens verpstukas (A-337:68). Išorinėje kair. dubens kaulo pusėje rastas gelež. įtvėriamasis peilis (A-337:67), smaigaliu nukreiptas link mirusiojo kojų. Peilio ilgis - 8,5 cm.

Kapas Nr. 26 (dvigubas)

Duobėje, 90 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus ir 50 cm nuo buvusio žemės paviršiaus, aptikta žmogaus kaukolė, o 110 cm gylyje aptikti suaugusio žmogaus ir vaiko griaučiai. Suaugęs žmogus palaidotas nenatūralioje padėtyje, galva 265° kryptimi, pusiau ant kairiojo šono, sunertomis ant dubens rankomis, išskėstomis ir iškeltomis alkūnėmis. Deš. jo koja ištiesta, kairioji sulenkta per kelį, jos pėdos kaulai liečiasi su deš. kojos blauzdikauliu.

Vaikas palaidotas galva ta pačia kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, kurios paeina po suaugusio žmogaus kair. kojos šlaunikauliu. Kaukolė guli ant deš. šono, kakta besiliesdama suaugusio žmogaus kair. alkūnės kaulų. Žandikaulis nenatūraliai atkritęs.

Kape palaidoti 20-25 m. vyras ir 6-6,5 m. vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 27 (apardytas)

Tik nuėmus velėną, aptikti apardyti vaiko griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 340° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Vaikas mirė, būdamas 3-7 metų amžiaus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 28

Tik nuėmus velėną, visai šalia kapo Nr. 27 aptikti vaiko griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 380° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Vaikas mirė, būdamas apie 6 m. amžiaus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 29 (apardytas)

Tik nuėmus velėną, aptikti vaiko griaučiai nuardytomis iki kelių kojomis. Griaučiai apardyti, kasant duobę kapui Nr. 28. Mirusysis palaidotas galva 60° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Vaikas mirė, būdamas apie 12 m. amžiaus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 30

30 cm gylyje aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 270° kryptimi, aukštielninkas, išties-

tomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Griaučių ilgis - 170 cm. Kape palaidota apie 50 m. amžiaus moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 31 (apardytas)

Tik nuėmus velėną, aptikta viršutiniai griaučių dalis be kaukolės. Sprendžiant iš šios dalies, mirusysis buvęs palaidotas galva 250° kryptimi, aukštielninkas, sudėtomis palei šonus rankomis.

Kape palaidotas paauglys.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 32

Tik nuėmus velėną, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 280° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Griaučių ilgis - 170 cm. Kape palaidotas apie 40 m. amžiaus vyras.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 33

20 cm gylyje išryškėjo 200x75 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 30 cm gylyje, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 340° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Griaučių ilgis - 180 cm. Kape palaidotas virš 50 m. vyriškis.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 34

20 cm gylyje išryškėjo 195x70 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 30 cm gylyje, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 310° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis. Deš. jo ranka ištiesta palei šoną, kair. - padėta ant deš. dubens kaulo. Griaučių ilgis - 155 cm.

Kape palaidota 35-40 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 35

Tik nuėmus velėną, aptikti kūdikio griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 300° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Vaikas mirė, būdamas 0,5 m. amžiaus. Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 36

Tik nuėmus velėną, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 240° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis ant dubens rankomis. Griaučių ilgis - 155 cm. Kape palaidota moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 37

25 cm gylyje aptikti vaiko griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 280° kryptimi, aukštielninkas, sudėtomis palei šonus rankomis. Kair. jo koja ištiesta, deš. - sulenkta per kelį. Vaikas mirė, būdamas 2,5 m. amžiaus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 38

20 cm gylyje išryškėjo 120x50 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 50 cm gylyje, 80x20 cm dydžio karste aptikti kūdikio griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 290° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 39

Tik nuėmus armenį, išryškėjo 40x80 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje aptikti vaiko kaulai. Kaukolės vietoje rasta tik keletas dantų, rankų kaulai neišlikę. Mirusysis palaidotas galva 40° kryptimi, ant kairiojo šono, sulenktomis per kelius kojomis. Vaikas mirė iki 2 m. amžiaus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 40

Kalvelės šlaite, tik nuėmus velėną, išryškėjo 200x70 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 30 cm gylyje, aptikta žmogaus kaukolė, o 50 cm - kojos. Mirusysis palaidotas galva 240° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis ant dubens rankomis. Griaučių ilgis - 170 cm.

Kape palaidota apie 50 m. moteris.

Įkapės: ant krūtinės vidurio rasta pažaliavusi moneta. Kita tokia pati moneta rasta prie mirusiosios kojų pirštų.

Kapas Nr. 41

20 cm gylyje išryškėjo 40x90 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje aptikti vaiko griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 260° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Vaikas mirė, būdamas iki 0,5 m. amžiaus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 42

30 cm gylyje išryškėjo 70x200 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 60 cm gylyje, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 75° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis ant dubens rankomis. Griaučių ilgis - 155 cm. Kape palaidota virš 55 m. amžiaus moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 43

50 cm gylyje išryškėjo 40x100 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje aptikti vaiko griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 130° kryptimi, aukštiekninkas, sukeistomis kojomis, ištiestomis palei šonus rankomis.

Kape palaidotas 7-7,5 m. vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 44

30 cm gylyje išryškėjo 210x80 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 60 cm gylyje, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 5° kryptimi,

aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, ant dubens sudėtomis rankomis. Griaučių ilgis - 170 cm. Kape palaidota apie 40 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 45 (apardytas)

Preparuojant kapo Nr. 44 duobę, rasta pavienių žmogaus viršutiniosios griaučių dalies kaulų. 30 cm gylyje aptikti nesuardyti žmogaus dubens kaulai ir ant jų sudėti abiejų rankų dilbių kaulai. Mirusysis buvęs palaidotas 330° kryptimi, aukštiekninkas.

Kape palaidota moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 46 (apardytas)

Kapas apardytas, kasant kapo Nr. 44 duobę. 60 cm gylyje aptikta neišjudinta iš vietos žmogaus kaukolė, deš. rankos kaulai ir dalis deš. krūtinės dalies kaulų. Mirusysis buvęs palaidotas galva 20° kryptimi, aukštiekninkas. Deš. ranka ištiesta palei šoną. Išlikusios griaučių dalies ilgis - 80 cm. Kape palaidotas apie 40 m. amžiaus vyras.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 47

50 cm gylyje aptikti vaiko griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 115° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Vaikas mirė, būdamas apie 0,5 m. amžiaus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 48

25 cm gylyje aptikta žmogaus kaukolė, o 30 cm gylyje ir likusioji griaučių dalis. Mirusysis palaidotas galva 285° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis. Kair. jo ranka ištiesta palei šoną, deš. padėta ant dubens. Griaučių ilgis - 155 cm.

Kape palaidota apie 40 m. moteris.

Įkapės: ties deš. šlaunikaulio viduriu ant dešinės rankos piršto falangos rastas žalv. žiedas su akute (A-337:72).

Kapas Nr. 49

30 cm gylyje aptikti vaiko griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 295° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Vaikas mirė, būdamas 3-7 m. amžiaus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 50 (apardytas)

Tik nuėmus armenį, aptikti žmogaus griaučiai. Dubens ir kojų kaulai pavilkti kiek žemyn. Mirusysis palaidotas galva 295° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis.

Kape palaidotas virš 55 m. amžiaus vyras.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 51

30 cm gylyje aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 295° kryptimi, aukštiekninkas,

ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Griaučių ilgis - 160 cm.

Kape palaidota virš 55 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 52

Po kapu Nr. 43, 60 cm gylyje aptikti dar vieni žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 295° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sudėtomis ant dubens rankomis. Griaučių ilgis - 160 cm.

Kape palaidota 20-25 m. moteris.

Įkapės: virš kair. peties, prie kaukolės rastos 2 monetos. Trečioji moneta rasta po kair. alkūnkauliu, ties jo viduriu.

Kapas Nr. 53

Tik nuėmus armenį, išryškėjo 210x60 cm dydžio duobės kontūrai. Duobės kontūrų ribose, 40 cm gylyje, išryškėjo 30x180 cm dydžio skobtinio karsto liekanos.

Karste aptikti žmogaus griaučiai. Kaukolė buvo 50 cm gylyje, kojos - 70 cm. Mirusysis palaidotas galva 275° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, deš. ranka ištiesta palei šoną, kair. padėta ant deš. dubens kaulo. Griaučių ilgis - 165 cm. Kape palaidotas 20-25 m. vyras.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 54

30 cm gylyje išryškėjo 200x60 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 75 cm gylyje, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 315° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, deš. ranka ištiesta palei šoną, kair. padėta ant deš. dubens kaulo. Griaučių ilgis - 165 cm.

Kape palaidota virš 55 m. moteris.

Įkapės: kair. kaukolės pusėje prie pat speninės ataugos rastos 5 pažaliavusios monetos. Dar 5 tokios pat monetos rastos ant kair. dubens kaulo.

Kapas Nr. 55

30 cm gylyje išryškėjo 180x60 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje, 70 cm gylyje, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 280° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis, sukryžiuotomis ant dubens rankomis. Griaučių ilgis - 155 cm.

Kape palaidota 40-50 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 56

30 cm gylyje aptikti vaiko griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 210° kryptimi, aukštiekninkas,

ištiestomis kojomis, sudėtomis palei šonus rankomis. Vaikas mirė, būdamas 7-13 m. amžiaus.

Įkapių nerasta.

TRUMPINIMAI

ATL - Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje

LA - Lietuvos archeologija

LII,ASR - Lietuvos istorijos instituto, Archeologijos skyriaus rankraštynas

MAD'A - Mokslų Akademijos darbai, A serija

MKPAV - Lietuvos TSR kultūros ministerijos Muziejų ir kultūros paminklų apsaugos valdyba (iki 1990 m.)

MMT - Lietuvos TSR kultūros ministerijos Mokslinė metodinė kultūros paminklų apsaugos taryba (iki 1990 m.)

UKM - Utenos kraštotyros muziejus

deš. - dešinė

gelež. - geležinis

kair. - kairė

k. - kapas

neinv. - neinventorinta

pav. - paveikslas

žalv. - žalvarinis

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

1 pav. Kapinyno situacijos planas.

2 pav. Kapas Nr. 24.

3 pav. Skiltuvus (1), verpstukas (2), peilis (3): 1, 3 - iš kapo Nr. 6, 2 - iš kapo Nr. 23 (1, 3 - g., 2 - a.).

4 pav. Kapas Nr. 21.

5 pav. Daiktai iš kapo Nr. 21: 1, 2 - peiliai, 3 - skiltuvus, 4 - titnagas, 5 - diržo sagtis su diržo liekanomis, 6 - ietigalis, 7, 8 - grandys, 9 - apkaliukai, 10 - kirvis (1-3, 6-8, 10 - g., 5, 9 - ž.).

6 pav. Daiktai iš kapo Nr. 4: 1 - peilis, 2 - segė, 3 - puodas, 4 - žiedas, 5 - verpstukas (1 - g., 2, 4 - ž., 3 - m., 5 - a.).

7 pav. Daiktai iš kapo Nr. 8: 1 - peilis, 2 - puodas (1 - g., 2 - m.)

8 pav. Daiktai iš kapo Nr. 24: 1, 2 - auskarai, 3, 6, 10, 11 - segės, 4 - sagos, 5 - adatinė, 7 - raktai, 8 - žiedas, 9 - žvangučiai (ž.).

9 pav. Kapas Nr. 9.

10 pav. Daiktai iš kapo Nr. 9: 1 - peilis, 2, 7 - žiedai, 3 - verpstukas, 4, 11 - segės, 5, 6 - apyrankės, 8, 9, 10 - raktai, 12 - vėrinys (1 - g., 2, 4 - 12 - ž., 3 - a.).

11 pav. Daiktai iš kapo Nr. 2: 1 - peilis, 2 - segės (1 - g., 2 - ž.).

12 pav. Daiktai iš kapo Nr. 25: 1, 2 - segės, 3 - verpstukas, 4 - žvangučiai, 5 - žiedas, 6 - peilis (1, 2, 4, 5 - ž., 3 - a., 6 - g.).

13 pav. Neaiškios paskirties dirbinys (1), diržų sagtis (2, 4), žvangučiai (3, 5), peilis (6): 1 - iš kapo Nr. 1, 2, 3 - iš kapo Nr. 5, 4, 5 - iš kapo Nr. 7, 6 - iš kapo Nr. 3 (1, 2, 4, 6 - g., 3, 5 - ž.).

14 pav. Peiliai (1, 4), diržo sagtis (2), skiltuvus (3): 1, 3 - iš kapo Nr. 15, 2, 4 - iš kapo Nr. 14 (1, 3, 4 - g., 2 - ž.).

15 pav. Kirvis, atsitiktinai rastas kapinyno teritorijoje (g.).

16 pav. Daiktai, atsitiktinai rasti kapinyno teritorijoje.

AŽUGIRIŲ SENKAPIO RADINIAI

Kapo numeris	Lytis	Laidojimo kryptis	Peliliai	Kirviai	Skiltuvai	Verpstukai	Adatinės	Ylos	Ietigaliai	Auskarai	Vėriniai	Segės apskritos skardinės	Segės azūrinės	Segės pasaginės	Apyrankės	Žiedai	Žvangučiai	Raktai	Amuletai	Sagtys	Grandys	Apkalai	Sagos	Audiniai	Apavo liekanos	Moliniai puodai	P piniginių liekanos	Monetos	Paukščių kaulai	Pastabos						
1	M	20°																																		
2	M	205°	1									3												1?												
3	V	25°	1																																	
4	M	205°	1			1								1	1									+	1											
5		suard.												+				2		1																
6	V	270°	1		1																										1					
7		suard.							1										1		1															
8		suard.	1																																	
9	M	300°	1			1				1	6			1	2	2	1	3								1				+						
10	V	300°																																		
11	V	200°																														2				
12	M	290°																																		
13	v	0°																																		
14	V	265°	1																		1															
15	V	290°	1		1																												Sagtis žalvarinė			
16	M	120°																																		
17	M	220°	1																																	
18	v	180°																																		
19	v	195°																																		
20	M	200°																			1		1													
21	V	290°	2	1	1				1											1	2	2							+	2			Sagtis ir apkalai žalvariniai			
22	M	180°																																		
23	M	190°				1																														
24	M	285°					1			2		3	1	2		1	2	2						2						+						
25	M	4°	1			1						1	1			1	1																	Skardinė segė gulėjo aukštiecininka Kapas dvigubas		
26	V	265°																																		
27	v	340°																																		
28	v	380°																																		
29	v	60°																																		
30	M	270°																																		
31	v	250°																																		
32	V	280°																																		
33	V	340°																																		
34	M	310°																																		
35	v	300°																																		
36	M	240°																																		
37	v	280°																																		
38	v	290°																																		
39	v	40°																																		
40	M	240°																																		
41	v	260°																																		
42	M	75°																																		
43	v	130°																																		
44	M	5°																																		
45	M	350°																																		
46	V	20°																																		
47	v	115°																																		
48	M	285°																																		
49	v	295°																																		
50	V	295°																																		
51	M	295°																																		
52	M	295°																																		3
53	V	275°																																		
54	M	315°																																		10
55	M	280°																																		
56	v	210°																																		

THE AŽUGIRIAI CEMETERY

SAULĖ URBANAVIČIENĖ

SUMMARY

A cemetery has been located in Ažugiriai village (the Utena district), 570 m South of the Kermežis lake, on the high Western part of the hill. In 1937 J.Guobužas built his house in this place, and in 1939 he found the first artifacts here, and handed them to the Utena Regional Museum. In 1970 and 1974 archaeologists first visited the cemetery.

In 1976 the archeological group of the Institute of history (conducted by V.Urbanavičius) together with the Utena regional Museum examined the site.

In total an area of 614 m² was explored. 56 uncremated dead graves with artifacts of the beginning of the 15th and the 17th centuries have been discovered.

The earliest graves were dated from coins of the reign of Duke Kęstutis, discovered in the North-East part of the cemetery. The later graves were found at the top of the hill. Also found were coins of Žygimantas Augustas, the Lithuanian and Polish Zigmantas Vaza's coins as well as coins from the period of Kristina and Gustav Adolfas' reign.

The burials consisted of 10 males, 24 females and 19 children and adolescents (the sex of 3 individuals has not been determined).

Dead were buried in 2 m long rectangular pits. Direction of the graves did not vary. Remains of coffins have been found in some grave-pits (graves 9, 22, 24, 25, 38, 53). The individuals laid on their back with out-stretched limbs. Hand positions vary.

Grave 1 has a female buried on her right side with bent limbs. A double grave 26 has two individuals: a male of 20-25 and a child of 6-6,5. A female grave 9 differs slightly from other graves. A skeleton has been discovered in a grave-pit measuring 200x75 cm in depth, under the remains of a coffin. Stones of 25 cm in diameter circled the upper part of its waist.

21 individual has been buried with grave goods, very similar to those of the East Lithuanian finds of the same period. Female graves contained abundant brass adornments - thick tin horseshoe-like and round brooches, rings, ear-rings, amulets.

Male graves used to have iron tools and armaments: axes, spearheads, knives, steels. Tools such as whetstones, brass needle-cases and

iron knives have been discovered in female graves. Globe-shaped clay pottery were frequently found in the female graves.

Artifacts common to both sexes were knives, coins and purses. Female graves 9,24 as well as a male grave 21 had an abundance of artifacts.

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Fig. 1. Site-plan of the cemetery.
Fig. 2. Grave 24.
Fig. 3. Steel (1), spindle (2) and knife (3): 1, 3 - grave 6, 2 - grave 23 (1, 3 - iron, 2 - stone).
Fig. 4. Grave 21.
Fig. 5. Finds from grave 21: 1, 2 - knives, 3 - steel, 4 - flint, 5 - buckle with remain of belt, 6 - spearhead, 7, 8 - chaines, 9 - bindings, 10 - axe (1-3, 6-8, 10 - iron, 5 - brass, leather, 9 - brass).
Fig. 6. Finds from grave 4: 1 - knife, 2 - fibula, 3 - pottery, 4 - ring, 5 - spindle (1 - iron, 2, 4 - brass, 3 - clay, 5 - stone).
Fig. 7. Finds from grave 8: 1 - knife, 2 - pottery (1 - iron, 2 - clay).
Fig. 8. Finds from grave 24: 1, 2 - ear-rings, 3, 6, 10, 11 - fibulae, 4 - buttons, 5 - needle-cases, 7 - keys, 8 - ring, 09 - bells (all brass).
Fig. 9. Grave 9.
Fig. 10. Finds from grave 9: 1 - knife, 2, 7 - rings, 3 - spindle, 4, 11 - fibulae, 5-6 - bracelets, 8, 9, 10 - keys, 12 - necklace (1 - iron, 2, 4-12 - brass, 3 - stone).
Fig. 11. Finds from grave 2 : 1 - knife, 2 - fibulae (1 - iron, 2 - brass).
Fig. 12. Finds from grave 25: 1, 2 - fibulae, 3 - spindle, 4 - bell, 5 - ring, 6 - knife (1, 2, 4, 5 - brass, 3 - stone, 6 - iron).
Fig. 13. Miscellaneous find, purpose unknown (1), belt buckels (2, 4), bells (3, 5), knife (6): 1 - grave 1; 2, 3 - grave 5; 4, 5 - grave 7; 6 - grave 3 (1, 2, 4, 6 - iron, 3, 5 - brass).
Fig. 14. Knives (1, 4), belt buckle (2), steel (3): 1, 3 - grave 15; 2, 4 - grave 14 (1, 3, 4 - iron, 2 - brass).
Fig. 15. Iron axe, accidentally found in the territory of the cemetery.
Fig. 16. Finds, accidentally found in the territory of the cemetery.

МОГИЛЬНИК АЖУГИРЯЙ

САУЛĖ УРБАНАВИЧЕНЕ

РЕЗЮМЕ

Грунтовой моги́льник Ажу́гиряй находится в Утянском р-не, у деревни Ажу́гиряй, 570 м к югу от оз. Кярмяжис, на западном краю высокого холма. В 1937 году здесь поселился Ю.Губужас. Во время земляных работ, в 1939 году здесь обнаружил первые находки. Он их передал Утянскому краеведческому музею. В 1970 и 1974 годах это место разведывали археологи.

В 1976 г. экспедиция Института истории (рук. В.Урбанавичюс) вместе с Утянским краеведческим музеем исследовала моги́льник. Всего здесь вскрыта площадь 614 м² и обнаружено 56 погребений с труположениями (рис. 1) начала XV-XVII веков. Хронологически ранние погребения, датированные монетами князя Кястутиса,

обнаружены в северо-западной части моги́льника, поздние погребения исследованы на возвышенности холма. Они датированы монетами Великого князя Сигизмунда Августа литовскими и польскими монетами Зигмонта Вазы и шведскими монетами королевы Кристины и Густава Адольфа.

В моги́льнике исследовано 10 мужских, 24 женских, 19 детских погребений (в трех погребениях пол умерших не установлен). Умершие захоронены в продолговатых ямах до 200 см длины. Одинаковой ориентировки погребений не придерживались. В некоторых погребениях найдены остатки гробов (погр. Но. 9, 22, 24, 25, 38, 53). Погребенные лежали на спине в вытянутом положении, руки были положены по-разному.

Погребальный инвентарь найден в 21 погребении. По характеру погребального обряда и инвентарю многие погребения почти не отличаются от погребений того же периода из других могильников Литвы.

В женских погребениях доминируют бронзовые украшения - серьги, пластинчатые ажурные, подковообразные фибулы, перстни, амулеты. В мужских погребениях доминируют железные орудия труда и оружие: топоры, наконечники копий, ножи, огнива. В женских погребениях из орудий труда встречаются каменные пряслицы, бронзовые игольницы и железные ножи. Только в женских погребениях найдены глиняные сосуды.

Ножи, кошельки, монеты обнаружены и в женских, и в мужских, и в детских погребениях.

Из всех погребений количеством инвентаря выделяются женские погребения No. 9, 24 и мужское погребение No. 21.

СПИСОК ИЛЛЮСТРАЦИЙ

Рис. 1. Ситуационный план могильника.

Рис. 2. Погребение No. 24.

Рис. 3. Огниво (1), пряслица (2) и нож (3): 1, 3 - погр. No. 6, 2 - погр. No. 23 (1, 3 - ж., 2 - кмн.).

Рис. 4. Погребение No. 21.

Рис. 5. Находки из погр. No. 21: 1, 2 - ножи, 3 - огниво, 4 - кремь, 5 - пряжа с остатками ремня, 6 - наконечник копья, 7, 8 - кольца от ремня, 9 - оковы, 10 - топор (1-3, 7, 8, 10 - ж., 5 - б., к., 9 - б.).

Рис. 6. Находки из погр. No. 4: 1 - нож, 2 - фибула, 3 - горшок, 4 - перстень, 5 - пряслица (1 - ж., 2, 4 - б., 3 - кер., 5 - кмн.).

Рис. 7. Находки из погр. No. 8: 1 - нож, 2 - горшок (1 - ж., 2 - кер.).

Рис. 8. Бронзовые находки из погр. No. 24: 1, 2 - серьги, 3, 6, 10, 11 - фибулы, 4 - пуговицы, 5 - игольница, 7 - ключи, 8 - перстень, 7 - бубенчики.

Рис. 9. Погребение No. 9.

Рис. 10. Находки из погр. No. 9: 1 - нож, 2, 7 - перстни, 3 - пряслица, 4, 11 - фибулы, 5, 6 - браслеты, 8, 9, 10 - ключи, 12 - ожерелье (1 - ж., 2, 4-11 - б., 3 - кмн., 12 - ст., б.).

Рис. 11. Находки из погр. No. 2: 1 - нож, 2 - фибулы (1 - ж., 2 - б.).

Рис. 12. Находки из погр. No. 25: 1, 2 - фибулы, 3 - пряслица, 4 - бубенчик, 5 - перстень, 6 - нож (1, 2, 4, 5 - б., 3 - кмн., 6 - ж.).

Рис. 13. Находка неизвестного назначения (1), пряжки (2, 4), бубенчики (3, 5), нож (6): 1 - погр. No. 1; 2, 3 - погр. No. 5; 4, 5 - погр. No. 7; 6 - погр. No. 3 (1, 2, 4, 6 - ж., 3, 5 - б.).

Рис. 14. Ножи (1, 4), пряжка (2), огниво (3): 1, 3 - погр. No. 15; 2, 4 - погр. No. 14 (1, 3, 4 - ж., 2 - б.).

Рис. 15. Железный топор, случайно найденный на территории могильника.

Рис. 16. Случайные находки.

Сокращения

б. - бронза

кер. - керамика

кмн. - камень

погр. - погребение

рис. - рисунок

ст. - стекло

ж. - железо